

Ondergang van een moslimschool

Het Islamitisch College Amsterdam moet dicht. De kwaliteit van het onderwijs is slecht en er is een chronisch tekort aan leerlingen. Drie maanden liep *HP/De Tijd* mee met klas 5A van het vwo. 'Fluisteren is een kenmerk van dit instituut.'

door Mireille Capiau, foto's Leonard Fäustle

Begin maart 2010. Klas 5A, waarschijnlijk de laatste vwo-klas die nog afstudeert aan het Islamitisch College Amsterdam, heeft Nederlandse les. De leerlingen moeten tekstverklaren. *Verleiding is de prijs die we betalen voor vrijheid* is de titel van het artikel.

Omer, een grote Turkse jongen met een ringbaardje en een T-shirt met een print van een dollarteken, moet een briefje halen. Hij is te laat en mag er niet in. De twaalf andere leerlingen van de kleine vwo-klas – zes jongens en zes meisjes – werken rustig door. Nederlands is een van de weinige lessen waarin alleen 5A bij elkaar zit. Bij de overige lessen worden de leerlingen gemengd met die van vwo-4 of -6, zodat ze toch alle gekozen vakken kunnen volgen. Anders zouden de leerlingen soms maar met z'n tweeën les krijgen.

Zoals in de meeste ICA-klassen het geval is, zitten de jongens aan de linkerkant, de meiden rechts. Twee meisjes zijn gekleed in lange gewaden; alleen hun gezicht en handen zijn onbedekt. De rest draagt spijkerbroeken met jurkjes of rokjes erover en All Star-gympen en gebloemde of effen gekleurde hoofddoeken.

De huidige scholieren mogen hun opleiding afmaken

Omer gedraagt zich alsof hij bij de discotheek is geweigerd en blijft mokkend voor het raam van het lokaal staan. Nina Powell, sinds kort docente Nederlands op het ICA, trekt zich niks van hem aan. “Later, als je iets hebt gepresteerd in je leven en een oude dikke man bent, mag je ontmoedigd zijn dat niet alles is gegaan zoals je wilde,” roept ze zonder opkijken. “Nu moet je eerst hard werken.”

De school is blij met Powell. Dankzij haar krijgt vwo-5 voor het eerst in twee maanden Nederlands. **De vaste docente ligt al een tijd in het ziekenhuis. Vervanging is moeilijk te vinden**, zeker in de situatie waarin het ICA verkeert.

We gaan even naar het nu. Het Islamitisch College Amsterdam (ICA), geves-

Twee meisjes zijn gekleed in lange gewaden. De rest draagt spijkerbroeken, jurkjes en gympen

tigd in een voormalige katholieke school in Slotervaart, moet zijn deuren sluiten. Het ministerie van Onderwijs geeft geen geld meer. Reden: de onderwijskwaliteit is onvoldoende en er melden zich te weinig nieuwe leerlingen aan. De huidige scholieren kunnen hun opleiding wel afmaken, heeft het ministerie verklaard. Begin van de zomer werden alle ouders ingelicht.

De school, in 2001 opgericht door vooral Marokkaanse moslims, had op zijn hoogtepunt in 2005 zo'n 800 leerlingen. Nu zijn het er nog 491. De school staat al sinds 2006 onder streng toezicht van de inspectie. Het vmbo-kader kan er nog net mee door, maar het vertrouwen in de havo- en vwo-afdeling is officieel opgezegd.

Het is de eerste keer dat het ministerie van Onderwijs een middelbare school daadwerkelijk sluit. Hendrik Verweel (65, geen moslim), sinds anderhalf jaar rector van het ICA, wist dat de sluiting schier onvermijdelijk was. Toch heeft hij er alles aan gedaan om het ministerie op andere gedachten te brengen. Om de schooldeuren letterlijk en figuurlijk voor iedereen open te zetten, gaf hij *HP/De Tijd* eerder dit jaar toestemming een tijdje mee te lopen met klas 5A.

“Ja, de kwaliteit moet en kan beter,” zei de rector toen. “Het enige dat we nodig hebben, is tijd – iets meer tijd. Deze periode voelt als een spagaat: ik moet vechten en afbouwen tegelijk. Ik wil niet dat de kinderen de dupe worden van deze voortdurende strijd, zij moeten hoe dan ook goed terecht komen.”

Half maart. Klas 5A heeft een tussenuur. Straks is er een herkansing natuurkunde. De meiden en jongens zoeken gescheiden een plek in de kantine. De onzekere toestand waarin hun school al tijden verkeert is voor de jongens geen gespreksonderwerp. Ze eten een tosti met sambal, kijken in hun Binas-natuurkundeboek en praten over voetbal. “Bayern München gisteren gezien?” vraagt Omer. “Ze waren gewoon beter,” antwoordt Yassine. Ze geven elkaar een ‘boks’: ze slaan de knokkels tegen elkaar en vervolgens met hun vuist richting hun hart.

Safa en Hagar, twee stille meisjes met een Egyptische achtergrond, gaan naar de gebedsruimte. Bouchra en Isslam gaan naar buiten, terwijl Assia en Nagihan hun leerboeken openslaan. **Nagihan is gek op natuurkunde en weet alles over deeltjesversnellers.** Zij is van vmbo-leerwegaansteuning – het allerlaagste schoolniveau – op wonderbaarlijke wijze binnen een paar jaar naar het vwo doorgestroomd. Zelf denkt ze dat het komt door een verkeerd studieadvies op de lagere school. Ze is erg boos op demissionair staatssecretaris van Onderwijs Marja van Bijsterveldt (CDA), die heeft gezegd dat ze het ICA na negen jaar wil sluiten. “Het is zó oneerlijk,” vindt de extraverte en leergierige Turkse. “Maar ik heb nog steeds hoop dat de school toch mag blijven bestaan.”

Zij voelt zich op het ICA vrij om te zijn wie ze wil zijn. “Ik ben hier een vogel die uit zijn kooi vliegt. Op andere scholen moet ik gemengd gymmen en kan ik niet bidden. Daarbij moet ik steeds uitleggen waarom ik een hoofddoek draag.” Ze kent dat nog van haar niet-islamitische basisschool. “Ik voel me gelukkig op deze school. Elke vorm van onderwijs heeft de tijd gekregen om te groeien en volwassen te worden. Waarom wij dan niet?”

Zoals de meeste ICA-leerlingen verdedigt Nagihan haar school te allen tijde. Maar op de vraag hoe ze de kwaliteit van het onderwijs vindt, zoekt ze weifelend haar woorden. “Een aantal jaren geleden ▶

Verbieden of stimuleren?

Werken islamitische scholen integratie tegen of bevorderen ze juist de emancipatie? Vier kenners over de toekomst van islamitisch onderwijs in Nederland.

Zeki Arslan, woordvoerder van het instituut voor multiculturele vraagstukken Forum, zegt dat veel moslimouders hun kinderen per se op een islamitische school willen hebben. “Volgens artikel 23 van de Grondwet heeft elke godsdienst recht op vertegenwoordiging in het onderwijssysteem. Echter, de vereiste kennis en ervaring om goed voortgezet onderwijs op te zetten is in islamitische kringen nog onvoldoende aanwezig.” Hij memoreert ook dat er een wetsvoorstel voor een acceptatieplicht is gedaan. Hierin staat dat het bijzonder onderwijs geen leerlingen van andere stromingen mag weigeren. “Dat houdt in dat het islamitisch onderwijs moet moderniseren en toegankelijker en aantrekkelijker moet worden voor andere groepen. Als de schoolbesturen dat niet doen, zullen er scholen sneuvelen.”

Arslan vindt ook dat het islamitische onderwijs een grote rol moet spelen in integratie, emancipatie en maatschappelijke solidariteit. “Dezelfde geloofsleer aanhangen of orthodoxie geeft geen waarborg voor goed

onderwijs en leeropbrengsten. Experimenteren is geen optie – je hebt met kinderen en jongeren te maken. Als de islamitische scholen leerlingen, docenten en ouders aan zich weten te binden en het negatieve imago afschudden, is er een groot potentieel voor het islamitische onderwijs.”

Wilna Meijer is universitair hoofddocent wijsgerige pedagogiek te Groningen en schrijfster van het boek *Traditie en toekomst van het islamitisch onderwijs* (2006). Dat openbaar onderwijs integratie per definitie meer bevordert dan bijzonder onderwijs, is niet waar, zegt ze. “De pedagogische invloed van buitengesloten worden omdat je anders bent, is groot. Alleen wie zich veilig voelt, thuis en onder medeleerlingen, kan zich op het leren concentreren.” Ook vindt Meijer dat islamitisch onderwijs behouden moet blijven om fundamentalisme tegen te gaan. “Terwijl het internet een knip- en plakislam lijkt te bevorderen en de traditionele islamitische opvoeding draait om vaste regels over wat wel en niet mag, kan islamitisch onderwijs stimuleren tot nadenken en tot het kritisch bekijken van de islamitische teksten, zoals de Koran.” Juist daar ziet zij het potentiële voordeel van bijzonder onderwijs voor moslims in het huidige Nederland: “Juist godsdiensten die hier relatief nieuw zijn, worden in de nieuwe context voor nieuwe vragen gesteld. De eigen religieuze traditie en de bronteksten daarvan verdienen hernieuwde aandacht, herlezing en doordenken, om de relevantie ervan opnieuw te bepalen. Wat houdt het in om hier en nu moslim te zijn?” Dit stelt natuurlijk wel hoge eisen aan de kwaliteit van ▶

► het onderwijs, vindt ook Meijer. “Er is zeker ook in het hoger onderwijs voor en door moslims nog veel intellectueel werk te doen voor de ontwikkeling van een actuele islam.”

Abdel Boulal, pedagoog en oprichter van het Intercultureel Pedagogisch Adviesbureau (IGP) in Purmerend, vindt het een goede zaak dat iedereen gebruik kan maken van de vrijheid van onderwijs. “Door naar een school te gaan die aansluit bij wat je van huis uit meekrijgt, kun je je identiteit versterken. En, zoals oud-staatssecretaris Jacques Wallage al zei, je kunt pas integreren als je weet wie je bent.” Dat islamitisch onderwijs voor veel meisjes wel erg prettig kan zijn, heeft Boulal begrepen van leerlingen. “Op een islamitische school hoeven ze nooit antwoord te geven op de vraag waarom ze een hoofddoek dragen of niet mee gaan op schoolreisjes, en kunnen ze zich concentreren op het studeren.” Toch kiezen ouders eerder een school op basis van professionaliteit en kwaliteit dan op de eigen normen en waarden, vindt ook Abdel Boulal.

Edu Dumasy, leraar transculturele pedagogiek op de Hogeschool Windesheim, heeft zijn eerdere ervaringen als onderwijsbegeleider en interim-directeur voor islamitische scholen te boek gesteld in *Kwaliteitsdilemma's van islamitische scholen*, (2008). Hij is geen tegenstander van bijzonder onderwijs, maar raakte teleurgesteld in het islamitische onderwijs omdat hij zag dat schoolbesturen op autoritaire wijze het personeel hun beleid oplegden. Veel schoolbestuurders functioneren volgens hem onder de maat; onder het mom van het nastreven van de islamitische identiteit zijn ze uit op macht, status en eigenbelang. Dumasy: “Als de islamitische schoolbesturen deskundig zijn, de leerlingen goed leren inburgeren, de leerkrachten echte rolmodellen zijn, de scholen goed gaan samenwerken met andere Nederlandse scholen en er lesmethodes worden gebruikt waarbij leerlingen zelf leren nadenken, dan is er zeker toekomst.” Dumasy is optimistisch: “Er komt nieuwe wetgeving die het makkelijker maakt om ondeskundige en malafide schoolbesturen te ontslaan.”

► was het onderwijs wel erg slecht,” antwoordt ze dan eerlijk. “Ik klaagde zelf ook bij mijn ouders over de slechte docenten. Cijfers raakten zoek, er werd veel gevocht, de lessen waren rumoerig, docenten hadden geen aandacht voor ons.”

“Het is nu veel beter,” valt klasgenote Assia haar bij. “Als we met rust worden gelaten, is het over een paar jaar goed.”

Nisrine, een goedgebekte Marokkaanse uit de vwo-examenklas, gekleed in een zwart rokje, jasje en blauwe gymshoenen en met een grote Sennheiser-koptelefoon om haar hals, komt erbij staan. Zij is in tegenstelling tot haar schoolgenoten wél blij dat ze straks van het ICA af is. Ze heeft weinig goede herinneringen aan haar tijd op school. “De strijd binnen de school tussen het bestuur en de directie, de politieke spelletjes, leraren die autoritair of ongeïnteresseerd waren, goede docenten die snel de school verlieten, de slechte verhalen in de media: er was altijd onrust. Maar ook hoe er van buitenaf naar ons wordt gekeken, maakt me boos. Alsof we een groep extremisten zijn.” Ze schudt het hoofd. “Ik ben er vet depri van.”

Nisrine is naar het ICA gegaan omdat bijna al haar vriendinnen van de basisschool voor deze school kozen en ze hier

in de buurt woont (Slotervaart is de wijk waar PvdA-politicus Ahmed Marcouch furor maakte als stadsdeelvoorzitter, MC). En dus niet specifiek vanwege haar geloof, zegt ze. “Tenzij ze er zelf voor kiezen, zou ik mijn kinderen nooit bewust naar een islamitische school sturen. Waarom niet? Ik zou willen dat ze naar de beste school gaan en echt goed de Nederlandse taal leren. **We hadden hier vroeger les van docenten die zelf slecht Nederlands spraken. Ik vind het hier allemaal te rommelig.**” Toch was ze, net als iedereen hier, erg geëmotioneerd toen ze hoorde dat haar school dicht moet.

Nu hoopt ze dat ze snel haar diploma in handen heeft. Dan gaat ze politicologie studeren aan de Vrije Universiteit. “Ik kom hier echt nooit meer terug.” Als ze zakt voor haar examen, wil ze deeltijdcertificaten halen op de Joke Smit-afdeling van het ROC. “Maar ik ga ervan uit dat ik slaag.”

Nina Powell is invalkracht en blijft tot het einde van het schooljaar. Ze zit al meer dan dertig jaar in het vak en is freelancer. Ze maakt zich zorgen over haar nieuwe leerlingen, die al zo lang geen Nederlandse les hebben gevolgd. “Deze klas is een echt zorgenkindje waar het Nederlands betreft.

Ze zitten een stuk onder vwo-niveau. De onzekere toekomst van hun school demotiveert de leerlingen ook nog eens.”

In de korte tijd dat Powell op school zit, is het haar opgevallen dat sommige mensen op het ICA ‘bedrijfsblind’ zijn geworden. “Ze vinden het moeilijk om openlijk te erkennen welke problemen er op de school zijn. Wat niet hardop gezegd wordt, is er niet. Daarbij maakt onmacht rigide.”

Toch vindt ze het erg knap dat de school de strijd niet opgeeft. Misschien was het achteraf beter geweest om klein te beginnen. “Waarom meteen een havo en een vwo erbij? Een goedlopend vmbo is ook goud waard.”

30 Maart. Demissionair staatssecretaris Van Bijsterveldt besluit om het ICA per 1 augustus 2010 definitief geen subsidie meer te geven. Ze is er niet van overtuigd dat de school het in de toekomst beter gaat doen. Volgens haar heeft het ICA lang genoeg de tijd gekregen om een goede scholengemeenschap te worden. “Je hebt met jongeren te maken. Zij hebben recht op goed onderwijs. Dat staat bovenaan, niet de islamitische denominatie (identiteit, MC) van een school,” zegt de bewindsvrouw. “Daarbij laten de ouders ook zien dat ze het vertrouwen in de school verliezen. Sinds 2006 neemt het aantal leerlingen op het ICA sterk af.”

Van Bijsterveldt heeft meermalen contact gehad met het bestuur en de rector van de school, maar is verder niet op het ICA geweest. De vraag of de islamitische achtergrond van de school en de orthodoxe islamitische stroming, waartoe onder meer bestuursvoorzitter Farid Zaari behoort, meespelen in haar besluit tot sluiting, beantwoordt ze ontkennend. “Het gaat mij zeker niet om andermans levensovertuiging of religieuze achtergrond. Het ICA had al drie jaar minder leerlingen dan wettelijk is toegestaan. Daarbij kwam het punt van de kwaliteit. Ik heb nog nooit eerder meegemaakt dat het vertrouwen in een studierichting is opgezegd door de Inspectie. Op een gegeven moment moet je gewoon stoppen met proberen. En dat is nu.”

Hoewel Van Bijsterveldts besluit al was aangekondigd, is de schok op het ICA groot nu de bijl écht is gevallen. Docenten en leerlingen huilen als het slechte nieuws bekend wordt gemaakt in de aula. Er is woede. Ouders reageren geëmotioneerd richting het bestuur. “Waarom hebben jul-

lie niet eerder iets gedaan? Het gaat om mijn kind!”

De strijd is nog niet gestreden, zegt het schoolbestuur ferm. Voorzitter Zaari kondigt aan in beroep te gaan bij de Raad van State. Zaari wil niet met de *HP/De Tijd*-verslaggeefster praten over het ICA en zijn verdere plannen, en verwijst door naar rector Verweel.

Begin april. De sfeer op school wordt langzaam uitbundiger en rumoeriger. Naarmate de onzekerheid en onrust toenemen, worden de leerlingen vrijer. Er ontstaan opstootjes en vechtpartijen binnen en buiten de school. Een meisje met een losse zwarte hoofddoek, in *skinny* jeans en op UGG-laarzen, staat bij de receptie met een blauw oog en een opengekrabde wang. “Ruzie gehad met een oud-leerling die vorig jaar van school is gestuurd,” geeft ze als verklaring. “Het is goed, ik doe geen aangifte. Maar ik wil wel een pleister.” Er hangt nog een pluk haar aan de knoop van haar jas.

In de gangen wordt geflirt en heimelijk aangeraakt. Een groepje mooie meiden, in strakke kleding met hoge laarzen, zwartomrande ogen en rode lippen, kijkt uitdagend

rond. Het lange haar krult losjes onder de hoofddoek uit. Alsof ze willen provoceren en zeggen: wie maakt mij wat?

De gedrags- en kledingregels die in de schoolgids staan, worden door het overgrote deel van de leerlingen met voeten getreden. **Onder vmbo-meiden lijkt het een sport om er zo uitdagend mogelijk uit te zien.** Ze poederen elkaars gezicht openlijk in de kantine, onder het spiedend oog van de jongens verderop. Jongens die zich op hun beurt met shirts met korte mouwen en opzichtige opdruk, kettingen, oorbellen, petjes en capuchons eveneens onttrekken aan de voorschriften: geen ontblote bovenarmen, geen opzichte kleuren, motieven of opdruk op kleding, geen hoofddekels voor de jongens, geen jassen aan in de klas.

Alleen de verplichte hoofddoek lijkt nog heilig. Toch zit er een meisje in de kantine zonder hoofddoek. Ze wordt er op aangesproken door een personeelslid. “Ik weet wat de regels zijn,” lacht ze. Ze blijft onverstoord zitten. Een aantal andere meiden doet de doek af zodra ze buiten de hekken zijn. Ze gaan verderop stiekem roken. “*Who cares?*”

De strenge kleding- en gedragsregels zijn juist ingevoerd zodat het ICA zich van andere scholen kan onderscheiden; ze geven het ICA bestaansrecht. Ouders en ook sommige leerlingen voelen zich er veilig bij. Voor hen betekenen de strenge regels dat de school zijn zaakjes op orde heeft. “We moeten weer strenger gaan optreden, de regels verscherpen en eventueel een paar leerlingen schorsen,” zegt rector Verweel. “Het loopt een beetje de spuigaten uit.” Hij begrijpt dat de strenge voorschriften belangrijk zijn, maar relativeert ze ook. “Je kunt bedekken en geloven wat je wilt, maar de puberhormonen werken toch. Dat hou je niet tegen. Daarbij, de onzekerheid over de toekomst van hun school speelt de leerlingen ook parten. Ze ventileren hun emoties door zich opzichtig te kleden.”

De jongens van 5A vinden de frivole kleding en de opstandige houding van de meiden maar niks. “Vroeger stond hier een meneer met een kledingrek. Meisjes die niet goed gekleed waren, moesten iets uitzoeken en zich verkleden.”

Nisrine haalt haar schouders op. “Jongens mogen nog altijd meer dan meiden. Wie zegt dat het niet zo is, liegt. Op stu- ►

Tijdens een tussenuur leren de jongens in de kantine voor een herkansing natuurkunde. De meiden zitten elders in dezelfde ruimte

Nisrine (rechts) wil zo snel mogelijk weg van het ICA

► diereis naar Londen kregen wij een avondklok. De jongens mochten gewoon uit. Daar ben ik wel tegen in opstand gekomen.”

Toch heeft ze niet het gevoel dat ze iets mist in haar leven. “Ik kies er zelf voor om bepaalde dingen te laten vanwege mijn geloof. Dat compenseer ik op andere manieren.” Welke manieren dat dan zijn, wil ze niet expliciteren. “Daarbij zijn hier ook genoeg meiden die totaal niet volgens de geloofsregels leven. Dat moet iedereen zelf weten.”

De meiden van 5A zijn voornamelijk geïnteresseerd in hun toekomstige studie. “Trouwen en kinderen krijgen komt later wel. Ik ben nog jong,” zegt een van de meisjes. Safa en Hagar kiezen universitaire open dagen uit een studiegids om komende week te bezoeken. “Ik wil oncologie studeren,” vertelt Hagar. Na het lezen van een boek over kankeronderzoek wist ze wat ze wilde worden. Safa gaat iets met wiskunde doen. “Ik wil alleen geen wiskundeleraar worden,” lacht ze verlegen. Nagihan denkt aan sociologie, architectuur of bouwkunde. Momenteel houdt ze zich in haar vrije tijd bezig met

‘Ik kies er zelf voor om dingen te laten vanwege mijn geloof. Dat compenseer ik op andere manieren’

landschapsarchitectuur in de wijk Geuzenveld, via een groep die Creative Urbans heet.

Half april. Onder de docenten heerst grote verdeeldheid. Wie is loyaal aan de school en blijft tot de sluiting, wie verlaat het zinkende schip? Sommigen vinden dat het bestuur te weinig heeft gedaan om de school van de ondergang te redden. “Ze hadden ook eerder kunnen gaan samenwerken met andere scholen of fuseren,” vindt een docent die liever anoniem blijft. **Anderen vertellen dat collega’s de leerlingen opstoken om alvast naar een andere school te gaan.**

De sfeer in de gang bij de docentenkamer is om te snijden. Jolanda Stronk, docente handvaardigheid en tevens ‘manager

kwaliteit en zorg’ op het ICA, heeft buikpijn van de stress. Ze vindt het verschrikkelijk wat er allemaal gaande is. “Ik maak me het meest zorgen om de leerlingen. Wat gaat er met hen gebeuren?”

Een docent economie van de bovenbouw vertelt schuchter dat hij zich soms een eenling voelt op het ICA. Hij werkt inmiddels twee jaar op de school en is overtuigd moslim. Maar hij is ook van Surinaamse afkomst, en verder werken er vooral Turkse en Marokkaanse docenten op het ICA. Hij vindt het wel eens lastig om echt aansluiting te vinden bij zijn collega’s. “Mensen met dezelfde afkomst zoeken elkaar logischerwijs op. Soms communiceert men in de docentenkamer onderling ook nog eens in de eigen taal – dat maakt het ook niet altijd makkelijker.” Aan een passerende collega vraagt de docent of hij niet ook vindt dat de onderwijskwaliteit nog steeds niet voldoende is verbeterd op het ICA. Hij krijgt geen antwoord.

“De discussies gaan momenteel weer regelmatig over het op de juiste manier belijden van het geloof, terwijl het nu juist over onderwijs en de leerling zou moeten

gaan,” constateert een andere docente, die ook liever haar naam niet zegt.

Zo is de cultuur op de school: de docenten, ondersteunend personeel en leerlingen praten liever alleen *off the record*. Er wordt veel gesproken op het ICA, maar zelden rechtstreeks tegen elkaar.

Van het bestuur hoort rector Verweel soms dat ouders klagen over zijn functioneren. Toch komen ze zelden rechtstreeks naar hem toe. “Fluisteren is inderdaad een kenmerk van dit instituut,” bekent Verweel. “Er is hier een klein aantal docenten, ondersteunend personeelsleden en een drietal medezeggenschapsraadleden (het wettelijk verplichte orgaan dat ouders, leerkrachten en leerlingen een stem moet geven, MC) dat informatie doorspeelt naar de bestuursleden. Een van die leraren heeft zelf al zeven jaar zijn onderwijsplannen niet op orde. Hij roept daarentegen wel collega’s ter verantwoording, binnen en buiten de school, maar weigert zijn cijfers in te leveren als iets hem niet zint. Als ik eerlijk ben, is hij de vleesgeworden remming van de kwaliteit van het onderwijs op het ICA.”

Het onderwerp emotioneert Verweel zichtbaar. **“Rechtstreekse, eerlijke communicatie is hier over het algemeen te weinig. Daardoor hebben we van tijd tot tijd last van onderwijsschoolsterol** en dichtgeslibde aderen. Er moet af en toe flink gedotterd worden.”

De vorige rectoren van het ICA, net als Verweel autochtone niet-moslims, leken vooral speelballen van de machtsstrijd die er destijds gaande was tussen het bestuur en de rectoren, en tussen bestuursleden onderling. Verweel zegt zich geen speelbal te voelen. “Ik heb veel geïnvesteerd in het vertrouwen tussen mij en het bestuur. Zij leggen tenslotte hun school in mijn handen. Ik spring zorgvuldig om met dat vertrouwen. Het bestuur begeeft zich soms op mijn expertisegebied: het onderwijs en alle bijkomende zaken. Dat zorgt logischerwijs weleens voor meningsverschillen. Ik leg ze dan uit dat het ICA in eerste plaats een school is, en geen mosliminstituut.”

Eind april. Een kleine maand na de definitieve uitspraak van Van Bijsterveldt is het klimaat in de school nog verder verslechterd. Leerlingen zijn ongemotiveerd, leraren zijn bezig met hun eigen toekomst: gaan of tot het einde blijven? Alle hoop ►

Islamitisch onderwijs in Nederland

Twee islamitische middelbare scholen telt Nederland. Hoe gaat het er daar aan toe?

Rotterdam heeft Ibn Ghalidoun, sinds 2002, Amsterdam het Islamitisch College Amsterdam. De school- en kledingregels verschillen per onderwijsinstelling en zijn afhankelijk van de keuzes van het schoolbestuur. Elke islamitische school heeft een gebedsruimte waar – in elk geval – het vrijdaggebed gezamenlijk wordt gedaan. Er is dan een imam aanwezig die – op het ICA – in het Nederlands reciteert. Op de Amsterdamse middelbare school wordt van de leerlingen en docenten met een islamitische geloofsovertuiging verwacht dat ze ook meedoen aan alle andere momenten van gebed, mits ze geen les hebben. Op het ICA is de hoofddocent verplicht voor de leerlingen en islamitische docenten. Op het Ibn Ghalidoun is de hoofddocent niet verplicht, maar wordt hij wel door het merendeel gedragen.

Gymnastiek krijgen jongens en meisjes gescheiden, mede omdat hoofddoeken daarbij mogen worden afgedaan. Ook de biologielessen over voortplanting en seksuele voorlichting worden gescheiden gegeven. Verplichte vakken voor alle leerlingen zijn Nederlands, Engels en islamitische les, waarin de geloofsleer en actuele maatschappelijke vraagstukken en onderwerpen – ondermeer islam en burgerschap, seksualiteit en homoseksualiteit – worden behandeld. De leerlingen krijgen zo’n twee lessen per week islamitische les. Arabisch is een keuzevak.

Het Islamitisch College Amsterdam is in 2001 opgericht onder goedkeuring van staatssecretaris van Onderwijs Karin Adelmund en kent een roerige geschiedenis. Vanaf de oprichting groeit het leerlingenaantal sterk. Het hoogste leerlingenaantal, 800, wordt in 2005 bereikt.

In 2004 geeft de Onderwijsinspectie een voldoende voor het soort onderwijs en de sfeer, maar blijken andere zaken minder goed te gaan: er is veel verloop onder docenten, docenten zijn onervaren of onbevoegd, er is geen wettelijk schoolplan en de begeleiding van probleemleerlingen is onvoldoende. De eerste rector, Erik Bijkerk, verlaat het ICA in 2006 wegens een conflict in de school; ook het bestuur wisselt. Farid Zaari – op dat moment nog woordvoerder van de omstrepen El Tawheed Moskee en bestuurslid van de islamitische basisschool As-Siddiq in Amsterdam – wordt bestuursvoorzitter.

De school komt onder verzaamd toezicht te staan en krijgt in 2006 een zeer slecht inspectierapport. Onderwijsminister Maria van der Hoeven kondigt een onderzoek aan en zegt mogelijk te zullen ingrijpen. Ahmed Aboutaleb, op dat moment nog onderwijsminister, laat zich kritisch uit over de school en eist opheldering van het bestuur. In 2008 verlaat ook de nieuwe rector Piet Guijt het ICA. Eind 2008 wordt Hendrik Verweel aangesteld als schooldirecteur om de onderwijskwaliteit verder te verbeteren en het bestuur te adviseren. Verweel heeft een lange staat van dienst als docent en rector en zat in het bestuur van onderwijsbond ABOP met Jacques Tichelaar en Ella Vogelaar. Momenteel telt de school nog 491 leerlingen, van wie driekwart meisjes. Dat moeten er volgens demissionair staatssecretaris Van Bijsterveldt minstens 726 zijn om de ophelingsnorm te halen.

Op 28 januari 2010 kondigt Van Bijsterveldt aan de subsidie per 1 augustus 2010 stop te willen zetten, vanwege de te lage onderwijskwaliteit op vmbo-theoretische leerweg en havo/vwo-niveau, en een te laag aantal leerlingen. De school krijgt nog geld voor de zittende leerlingen, maar ze mogen geen nieuwe leerlingen meer aannemen. Het ICA is de eerste middelbare school die wordt gesloten op grond van onderwijskwaliteit en te weinig leerlingen.

Overigens werd vorige week vrijdag bekend dat de islamitische basisschool De Dialoog in Rotterdam volgend jaar eveneens haar deuren moet sluiten vanwege zeer zwakke prestaties.

► lijkt vervlogen. De jongens van klas 5A willen nergens meer over praten. Of alleen in het Arabisch.

Nagihan maakt zich zorgen of ze haar opleiding nog wel kan afmaken op het ICA. Nisrine twijfelt of ze haar examens wel haalt. Ze is te moe om te leren. Ook Verweel merkt de veranderde sfeer op. “Ik probeer de school te helpen, maar die erodeert onder mijn handen. Leerlingen gedragen zich opstandig, docenten weigeren medewerking, ik moet een afbouwplan maken, leraren ontslaan, een rechtszaak voorbereiden. Het zuigt veel van mijn energie weg.”

Met het geld dat hij krijgt voor de leerlingen die over blijven na de examens – hij schat dat het er zo’n 300 zullen zijn – kan hij de school zeker niet langer dan een jaar open houden.

26 Mei. De Raad van State verklaart het besluit van staatssecretaris Van Bijsterveldt gegrond. Het verweer van ICA-advocaat Wilco Brussee dat de school een ‘bijzonder geval’ is als de enige islamitische middelbare school in de regio Amsterdam, weegt volgens de Raad van State niet op

tegen de zwakke onderwijskwaliteit en het te lage aantal leerlingen. Rector Verweel gaat dus verder met de afbouw, staat de pers te woord en voert gesprekken met andere Amsterdamse scholen om leerlingen over te dragen.

Tegelijkertijd besluit het bestuur, buiten medeweten van Verweel, een fusie aan te gaan met de Rotterdamse zusterschool Ibn Ghaldoun. Het bestuur van het Ibn Ghaldoun zal zich daarnaast per direct ontfermen over het ICA. Voor Verweel zal er per 1 juni geen plek meer zijn. Maar **demissionair staatssecretaris Van Bijsterveldt laat weten dat een dergelijke fusie onmogelijk is** omdat er juridisch gezien een overlap in postcodegebied moet zijn van ten minste twintig procent van de leerlingen. “Een fusie met de één lost ook de problemen van de ander niet op,” zegt ze.

Half juni. Verweel draagt de laatste dossiers over. Voorlopig neemt de penningmeester van het ICA-bestuur zijn functie waar. Dat bestuur heeft besloten zonder Verweels hulp de school af te bouwen en de zittende leerlingen te laten afstuderen,

zoals de staatssecretaris heeft beloofd in haar besluit. Ze hebben daarvoor wel aanvullende financiering nodig om alles te kunnen bekostigen.

Klas 5A heeft bijna vakantie. De meiden gaan zeker over. De jongens zijn er niet allemaal zeker van. “*Inshallah*,” zegt een van hen. Zoals God het wil.

Nisrine heeft haar examenuitslag binnen. Ze zit te bellen op een speelpleintje vlak bij school. “33 procent van het havo en vwo op het ICA is gezakt,” vertelt ze. Zij ook. Ze gaat wel een herexamen doen. Dan hoeft ze maar twee vakken mee te nemen naar het ROC.

Met een brede glimlach: “Over een paar weken is het ICA voor mij definitief verleden tijd.”

22 Juni. De kranten melden dat het ICA ‘definitief’ dicht gaat. Bestuursvoorzitter Zaari zegt nog vijf jaar te zullen doordraaien om alle leerlingen in staat te stellen hun school af te maken. “Tot die tijd gaan we afbouwen.” Komend schooljaar telt het ICA nog 320 leerlingen. Zaari bekijkt of het ICA in de toekomst verder kan als privéschool. |

Meiden uit vwo-5 lunchen in de middagzon

